

Харківська державна академія дизайну і мистецтв»

(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

(назва факультету)

Кафедра монументального живопису

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи бакалавра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему **ЖИВОПИСНИЙ ПОЛІПТИХ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНО-**

ВИСТАВКОВОГО ЦЕНТРУ «БУЗОК» У М. ХАРКІВ

НА ТЕМУ «СУТНІСТЬ ЧАСУ»

Виконав: студент 4 курсу,
спеціальності В4 «Образотворче мистецтво та
реставрація»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

(назва освітньо-професійної програми)

Дмитро ПОТЯГАЙЛО

(ім'я та прізвище)

Керівник проф. Євген КОТЛЯР

(ім'я та прізвище)

Рецензент доц. Марія КОВАЛЬОВА

(ім'я та прізвище)

Харківська державна академія дизайну і мистецтв
(повне найменування вищого навчального закладу)

Факультет «Образотворче мистецтво»

Кафедра монументального живопису / денна форма навчання

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Галузь знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

Спеціальність В 4 «Образотворче мистецтво та реставрація»

ОПП «Стріт-арт і монументальне мистецтво»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри монументального живопису

“ 12 ” травня 2025 року
Є.О. Котляр

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Дмитро ПОТЯГАЙЛО

1. Тема проекту Живописний поліптих для інформаційно-виставкового центру «Бузок» у місті Харків на тему «СУТНІСТЬ ЧАСУ»

керівник проекту (роботи) Котляр Євген Олександрович, кандидат мистецтвознавства, професор, зав. кафедри монументального живопису ХДАДМ
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “5” травня 2025 р. № 118-ОС

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 7.06.2025

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Зібраний підготовчий матеріал під час переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

- *Обґрунтування актуальності теми;*
- *Збір інформації та систематизація підготовчих матеріалів;*
- *Аналіз аналогів;*
- *Розробка авторської концепції рішення теми;*
- *Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;*
- *Художньо-технологічні засоби виконання твору;*
- *Висновки;*
- *Список літератури;*
- *Ілюстративні матеріали.*

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): форескіз, проектна частина (вигляд твору в об'єкті, живописне поліптих (з шести полотен), розмір 150 x 150 см.)

6. Дата видачі завдання 1 лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1	<i>Затвердження теми дипломної роботи</i>	<i>Травень</i>	ОК
2	<i>Аналіз аналогів</i>	<i>Травень</i>	ОК
3	<i>Розробка авторської концепції рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ОК
4	<i>Композиційний пошук образотворчих засобів втілення творчого задуму;</i>	<i>Травень</i>	ОК
5	<i>Затвердження ескізів рішення теми</i>	<i>Травень</i>	ОК
6	<i>Систематизація інформації до пояснювальної записки</i>	<i>Травень</i>	ОК
7	<i>Виконання оригіналів дипломної роботи</i>	<i>Травень-червень</i>	ОК
8	<i>Оформлення пояснювальної записки та дипломної роботи</i>	<i>Травень-червень</i>	ОК
9	<i>Захист дипломної роботи</i>	<i>Червень</i>	ОК

Студент _____ Дмитро Потягайло

Керівник проекту (роботи) _____ Євген Котляр

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ	2
ЗМІСТ	4
ВСТУП.....	5
КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ.....	7
РОЗБІР ОБ'ЄКТА.....	9
ЗБІР МАТЕРІАЛУ	11
РОБОТА З АНАЛОГАМИ	14
СЦЕНАРІЙ РОБОТИ	16
КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ.....	18
СКЛАД ПРОЕКТУ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	22
АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ.....	24

ВСТУП

Монументальний живопис є важливою складовою образотворчого мистецтва, що поєднує у собі декоративність, символічну глибину та прагнення художника вплинути на простір і глядача. Протягом століть він був ключовим засобом для естетизації просторів, передачі філософських ідей та створення середовища, наповненого сенсом.

У сучасному світі монументальний живопис залишається надзвичайно актуальним. Сьогодні цей вид мистецтва виконує не тільки декоративну, а й важливу комунікативну й концептуальну функцію. Йдеться не лише про прикрашення архітектурних споруд, а про створення інтелектуально насиченого середовища, де художній твір стає приводом для осмислення важливих ідей. Роботи монументального характеру здатні відтворювати внутрішній стан людини, відображати соціальні виклики чи філософські роздуми. Особливо доречно це у просторі культурних центрів, де є запит не тільки на візуальну естетику, а й на сенс.

Масштабність, лаконічність форм, чіткість образу та гармонійне поєднання з архітектурним середовищем – ключові характеристики монументальних творів. Сучасні форми монументального живопису, такі як фреска, сграфіто, мозаїка та мурал, відкривають широкі можливості для експериментів з технікою, матеріалами та простором. Вони часто звертаються до глядача через метафору, символ та кольорове узагальнення, а взаємодія твору з архітектурним середовищем та його вплив на емоційний стан глядача стає не менш важливою, ніж саме зображення.

Особливого значення набувають теми, які не мають однозначної інтерпретації — наприклад, тема часу. Вона одночасно філософська й особистісна, пов'язана як із внутрішнім переживанням, так і з історичним досвідом. Художники звертаються до теми часу через метафору, колір, форму, ритм. У цьому випадку мистецтво стає інструментом самопізнання.

Мій дипломний проект — це живописний поліптих «Сутність часу», створений для інформаційно-виставкового центру «Бузок» у місті Харків. Тема роботи має особистісне та універсальне значення — бо кожен із нас так чи інакше взаємодіє з поняттям часу: втрачає його, боїться, відчуває, шукає. Це не просто лінійна послідовність подій, а складна внутрішня структура, що поєднує спогади, емоції, самоусвідомлення.

У своїй роботі я прагнув показати час як філософську категорію — не за допомогою буквальних символів, а через художній образ, композиційне рішення, кольорову метафору. Проект став для мене способом глибшого осмислення себе й навколишнього світу.

Головна мета роботи — засобами живопису передати суб'єктивне переживання часу, зробити його відчутним для глядача. Таким чином мистецтво набуває терапевтичної, комунікативної та філософської функції. І саме в цьому я бачу актуальність і необхідність звернення до теми часу в контексті монументального мистецтва сьогодення.

КОНЦЕПЦІЯ РОБОТИ

Концепція монументального поліптиху «Сутність часу» полягає в розкритті філософського розуміння часу як багатогранного і багаторівневого явища. У цій роботі час представлений не як лінійне чи хронологічне поняття, а як глибоко особистісне переживання – процес формування внутрішнього світу людини, емоційний досвід, фрагменти пам'яті та моменти самоусвідомлення. Це не просто стрілки годинника або цифри на екрані, а події, які ми проживаємо, емоції, які вони в нас викликають, особистість, яку вони формують.

Композиція нагадує головоломку або візуальний лабіринт, зібраний з абстрактних форм, що символізують події та періоди життя. Центральна частина поліптиху представлена образом чоловічої голови, зануреної в роздуми. Цей образ є точкою відліку для візуального руху, що розгортається довкола. Фігура, присутня в композиції, не є конкретним образом – вона є узагальненим символом людини в часі, людини, яка шукає відповіді, відчуває плинність, намагається зібрати своє життя в цілісну картину. Ритмічна організація площини, насиченість дрібними формами і текстурними переходами створює враження руху, трансформації та безперервного потоку. Кожен елемент — лінія, форма чи колір — слугує маркером часу, фіксує стан, зміну, напруження чи гармонію.

Поліптих виконано у техніці живопису, складається з шести полотен, які разом утворюють квадратну композицію загальною площею 150×150 см. Центральним акцентом є велике квадратне полотно розміром 90×90 см, навколо якого композиційно розміщено додаткові фрагменти: 90×30 , 30×90 , 30×30 , 30×30 та 30×60 см. Така структура символізує фрагментарність часу, його нерівномірність і суб'єктивність сприйняття.

Кольорове рішення роботи переважно холодне – з використанням різних відтінків зеленого, сірого, синього. Це підкреслює інтелектуальний, аналітичний, а

водночас і споглядальний характер концепції. Контрастні акценти червоного кольору вводять емоційну напругу, символізуючи переломні моменти, важливі події, несподівані повороти, що кардинально змінюють хід часу в особистому вимірі.

Робота призначена для розміщення в інформаційно-виставковому центрі «Бузок» у місті Харкові – місці, яке передбачає глибоку взаємодію глядача з мистецтвом. Поліптих створений як візуальний філософський простір, що спонукає до роздумів, інтерпретацій і внутрішнього діалогу. Метою є формування емоційного й інтелектуального фону, який буде резонувати з глядачем, викликаючи відгук у вигляді спогадів, переживань або осмислення власного шляху.

РОЗБІР ОБ'ЄКТА

Для реалізації дипломного проекту було обрано інтер'єр інформаційно-виставкового центру «Бузок» у місті Харкові — одного з провідних майданчиків, що підтримує сучасне мистецтво. Будівля розташована в історичному районі міста та має стриману архітектурну мову, яка не відволікає від змісту експозицій і, навпаки, сприяє зосередженому сприйняттю художніх творів. Така нейтральність середовища дозволяє виставкам вигравати за рахунок смислової глибини, а не декоративної надмірності.

Саме ця локація була обрана з кількох причин. По-перше, центр «Бузок» — це простір, відкритий до експериментів і новаторських ідей. Тут часто відбуваються події, пов'язані з осмисленням філософських тем, тому мій проект із темою «Сутність часу» природно вписується у загальну атмосферу місця. По-друге, сам інтер'єр — світлий, зі спокійною геометрією і якісним освітленням — дає змогу глядачу повністю сконцентруватися на зображенні. Наявність білого кольору стін і правильного світлорозподілу створює ідеальні умови для глибокого занурення у зміст твору.

Розпис, який є основою ескізного проекту, не прив'язаний до конкретного архітектурного стилю будівлі, а натомість взаємодіє з простором за рахунок свого концептуального навантаження. Центральною ідеєю стало осмислення часу — як категорії не об'єктивної, а такої, що формується через внутрішній досвід, пам'ять, відчуття й зміну станів. Робота виконана у формі поліптиху з шести полотен різного формату. Центральне полотно — найбільше за площею — бере на себе смисловий і композиційний акцент, тоді як решта фрагментів доповнюють його, створюючи візуальний «ритм».

Слід відмітити, що простір виставкового центру розглядається не лише як фон, а як активний учасник мистецького діалогу. Завдяки нейтральному

оформленню інтер'єру, глядач не розпорошується на деталі, а має змогу зануритися в емоційний і філософський діалог із роботою. Тут не просто показано візуальний образ — відбувається співпереживання: через особисті асоціації, рефлексії, внутрішні запитання. Тема часу, будучи водночас універсальною та інтимною, у такому середовищі розкривається найбільш органічно.

Важливо, що на відміну від муралів або зовнішнього монументального живопису, де глядач сприймає роботу в русі, побіжно, інтер'єрний формат вимагає часу і тиші — передбачає споглядання. Саме тому розміщення твору в інформаційно-виставковому центрі є не випадковим, а цілком логічним рішенням. Інтимна атмосфера, можливість локального освітлення, відсутність зайвого шуму навколо — усе це формує той емоційний фон, у якому глядач може по-справжньому зустрітися з роботою «Сутність часу» як із метафорою власного сприйняття буття.

ЗБІР МАТЕРІАЛУ

Підготовка до дипломного проекту передбачала глибоке занурення в тему та послідовне опрацювання матеріалів, що стосуються феномену часу в культурі, філософії та візуальному мистецтві. Завданням на цьому етапі було не просто знайти образи, які асоціюються з часом, а сформулювати власне розуміння цієї складної категорії як внутрішнього досвіду, емоційного та духовного процесу. Поступове вивчення теми дозволило сформувати власне бачення, дібрати точні візуальні образи та закласти концептуальну основу для майбутнього твору.

Вивчення матеріалу проходило у кількох напрямках — філософському, художньому, культурологічному та фольклорному.

Початковий етап роботи був зосереджений на вивченні трактувань часу у філософії. Значну увагу приділено творам Аристотеля, Августина Блаженного, Анрі Бергсона та Мартіна Гайдеггера. Їхні підходи дозволили по-новому подивитися на час — не як абстрактну фізичну одиницю, а як глибоко особистісне переживання, що пов'язане із пам'яттю, ідентичністю, станом свідомості. Ці ідеї стали концептуальним підґрунтям для подальшої побудови образної мови ескізу.

У процесі роботи вивчалися різні трактування теми часу у візуальному мистецтві — від символізму до сучасної графіки. Особливий акцент зроблено на творах, де тема часу розкривається через метафору, символ чи композиційне рішення. Це, зокрема, роботи Сальвадора Далі, Рене Магрітта, Джорджо де Кіріко, Марка Шагала, Герхарда Ріхтера, Йої Кусами. У цих художників час зображено не лінійно, а як гнучкий, розмитий простір, що має психологічну глибину. Надихнули й експерименти Пабло Пікассо, Фернана Леже, Казимира Малевича з формами, а також кольорові й ритмічні пошуки Марка Ротко.

Особливу увагу було приділено символіці, здатній передати метафору часу. Час — це рух, зміна, пошук рівноваги між миттєвістю та вічністю. Зібрані з літературних та візуальних джерел архетипні образи (годинник, фрагмент,

лабіринт, голова, розщеплені структури) стали основою для створення візуального ряду.

Для уточнення візуального ряду також було досліджено символіку природних елементів, що пов'язані з темою часу:

- **Пісок** — традиційний символ часу, використаний у пісочному годиннику. Його сипкість і незворотність зображають плин миті.
- **Місяць** — у багатьох культурах виступає як одиниця вимірювання часу, символ циклічності, змін і жіночої природи. Місяць також асоціюється зі сновидіннями, підсвідомістю.
- **Дерево** — як метафора життя, що росте в часі. Його гілки — це шляхи подій, досвід; його річні кільця — умовна «хронологія» нашої пам'яті.

У роздумах над темою з'явилася ідея включити до композиції образ **годинника** як символу механічного часу, що протиставляється живому, особистісному переживанню миті. Проте цей образ я вирішив зобразити не буквально, а через натяки — в повторі форм, у хвилеподібному русі лінії, у чергуванні світлих і темних ділянок простору.

Також було вивчено технічні й кольорові підходи, що дозволяють глибше передати стан напруги, пошуку або спокою. Психологія кольору відіграла велику роль у створенні композиції. Зелений як базовий колір асоціюється з ростом, пам'яттю, циклічністю, тоді як червоний акцентує увагу, зупиняє і «прошиває» зоровий ритм композиції.

Окремий напрямок досліджень стосувався народної культури. Українські прислів'я і приказки містять глибокі смислові нашарування, пов'язані з темою часу. Для мене вони стали джерелом глибоких асоціацій. Ось деякі приклади, що надихнули мене:

- **«Час — найкращий лікар»** — у цьому виразі час постає як процес зцілення, внутрішньої трансформації.

- **«Усьому свій час»** — нагадування про циклічність, природний порядок речей
- **«Час іде — і вода тече»** — час як вода: незворотний, прозорий, м'який, але сильний.
- **"Немає часу розганятися"** — стан постійної метушні, що перегукується з сучасним ритмом життя мегаполісу.
- **"Час іде, а ми стоїмо"** — як натяк на внутрішню розгубленість або втрату сенсу руху.

Ці вислови стали джерелом метафор для побудови візуального ряду. Саме вони підказали ідеї для ритму, фактури, пластики форм у композиції: хвилясті лінії, повторювані мотиви, символічні переходи світла і тіні.

У пошуках естетичного рішення я також аналізував монументальні роботи, представлені в інтер'єрах сучасних культурних просторів — музеїв, арт-центрів, бібліотек. Роботи, де поєднуються стримана гама, символізм і композиційна цілісність, дали поштовх до формування власної стилістики.

У результаті проведеної роботи було сформовано цілісне уявлення про образ часу як внутрішнього простору людини. Сформована система візуальних, філософських і фольклорних мотивів дозволила закласти основу для створення ескізу, що інтерпретує час як особистий досвід — змінний, глибокий, метафоричний.

РОБОТА З АНАЛОГАМИ

Працюючи над дипломним проектом, я звертався до творчості художників, які у своїх роботах досліджували глибокі теми — зокрема осмислення часу, його плинності, фрагментарності, символічного значення. Аналіз творів, у яких розкривається категорія часу через візуальні образи, метафори, просторову побудову композиції або колористику, дало змогу не лише глибше зрозуміти тему, а й сформуванати власне бачення образного вирішення композиції.

Особливу увагу я приділив авторам, які працювали у напрямках кубізму, сюрреалізму, метафізичного живопису та формалізму. Серед основних джерел натхнення — творчість Сальвадора Далі, Пабло Пікассо, Джорджо де Кіріко, Фернана Леже та Рене Магрітта. Кожен з них у різний спосіб інтерпретував тему часу у мистецтві. Їхній підхід до трактування часу — візуальний, концептуальний, метафоричний — став відправною точкою для формування мови власного твору.

Кубізм, зокрема у творчості **Пабло Пікассо**, став важливим прикладом того, як через розкладення форми можна передати багатовимірність досвіду. Такі роботи, як «Жінка, що плаче» чи «Портрет Дори Маар», демонструють внутрішній розкол і співіснування різних емоційних станів у межах одного образу. Це надихнуло мене на фрагментарне зображення подій і форм, як символ розділення часу на частини, миті, етапи. Через розбиту на площини композицію я намагався передати відчуття одночасної присутності минулого, теперішнього і майбутнього.

Особливу увагу я звертав на те, як митці інтерпретують час через символи: пісочний годинник, сонце, місяць, старовинні механізми, тіні.

У цьому контексті важливою стала творчість **Сальвадора Далі**, зокрема його одна з найвідоміших картин «Плинність часу» («Persistence of Memory»). Картина має кілька назв «Постійність пам'яті», «Профіль часу», «Стікаючий час», «М'які годинники», «Об'єм пам'яті», «Стійкість пам'яті». Кожна із назв підкреслює різноманітний стан часу. Цей твір став символом мінливості й хисткості часу і

простору. У цій картині час постає як субстанція, що змінює форму, розчиняється у просторі і сприймається суб'єктивно. М'які, розплавлені годинники тут втрачають свою чітку форму і перетворюються на символ нестабільності лінійного сприйняття часу. Цей образ став для мене важливим орієнтиром: у моїй роботі я намагався передати таку саму змінність, розмитість меж між моментами. Годинники в моїй композиції не зображено буквально, але їхня ідея втілена в пульсації ліній, у зміні кольору, у ритмі деформацій.

Картини **Джорджо де Кіріко** із серією безлюдних архітектурних просторів справили сильне враження завдяки відчуттю застиглого, вічного моменту. Його сюжети з безлюдними площами, архітектурними фрагментами та статичними об'єктами передають ідею застиглого часу, що є близьким до відчуття зупиненого внутрішнього моменту.

У пошуках візуальної пластики й ритму я звертався до творчості **Фернана Леже**, який у своїх роботах поєднував об'ємні, округлі форми з площинністю зображення. Його стиль — тубізм — дозволяє організувати простір через повторюваність, ритміку і рівновагу кольору, що виявилось близьким до мого задуму.

Роботи **Рене Магрітта** привернули увагу тим, як він втілює складні філософські ідеї через на перший погляд прості образи. Його картини «Час, який руйнує» та «Син людський» створюють напруження між відомим і незрозумілим. Такий ефект поєднання конкретного й абстрактного я прагнув досягнути у власній композиції, формуючи метафоричні акценти, що викликають у глядача внутрішній діалог.

Звернення до аналогів дозволило мені не лише розширити художній інструментарій, а й глибше відчувати зв'язок між часом як філософською категорією та мистецтвом як способом її візуалізації. Мій дипломний проект «Сутність часу» став спробою створити авторське втілення у темі, що водночас є універсальною і глибоко особистою.

СЦЕНАРІЙ РОБОТИ

Композиційна структура поліптиху «Сутність часу» сформована як візуальна метафора внутрішнього сприйняття часу. Центральною ідеєю є зображення часу не як лінійної послідовності, а як асоціативного потоку, в якому поєднуються фрагменти спогадів, емоцій, станів.

Робота складається з шести полотен, об'єднаних у квадратну композицію розміром 150×150 см. Композиційний центр утворює найбільше полотно (90×90 см), навколо якого вибудовується ритмічна і пластична структура решти елементів.

Кожен фрагмент поліптиху відіграє власну смислову роль, але водночас інтегрується у єдину композиційну логіку. Центральна частина — абстрактне зображення голови — слугує точкою зосередження уваги, навколо якої розгортаються решта елементів. Лінії, кольорові плями, геометризовані об'єкти формують візуальну мапу спогадів, у якій глядач може відчитувати власні сенси.

Центральна частина композиції формує композиційне ядро — обличчя людини, яке виконане в червоних відтінках. Цей елемент не лише привертає увагу завдяки колористичному контрасту, але й уособлює внутрішню напругу, емоційну концентрацію та фокус осмислення часу.

Вся площа розпису структурована навколо кругів, які стають візуальними вікнами у різні часові виміри. Головна лінія руху композиції читається по діагоналі — від нижнього лівого кута вгору до правого верхнього, створюючи відчуття розвитку, плинності й зростання. Допоміжні елементи, зокрема зображення годинників, механізмів, рук із циферблатами, вказують на ключову ідею проекту — осмислення часу як нематеріальної, але всюдисущої сили, що впливає на кожен аспект буття.

Колірна гама побудована на поєднанні теплих охристих та холодних різних відтінків зеленого, сірого, синього із контрастними вкрапленнями чорного та червоного кольору. Такий підхід не лише формує глибину простору, але й посилює

емоційний ефект. Особливої ролі набуває червоний колір — у центральному портреті він символізує драматизм переживань, а також певну філософську напругу у сприйнятті часу.

Робота насичена символами, кожен з яких має багаторівневе трактування:

- **Циферблат** — центральний символ плинності, точності та невпинного руху часу, образ впорядкованого, соціально обумовленого часу, що водночас знеособлює і дисциплінує.
- **Шестерні та механізми** — уособлюють машинну природу часу, циклічність, повторюваність дій і подій.
- **Руки з годинниками** — символізують людське прагнення контролю над часом, а також безсилля перед його невпинністю
- **Графічні вектори, стрілки, геометричні форми** — підсилюють відчуття руху та вказують на багатовекторність часу як явища.

Кожен символ має багаторівневе наповнення, поєднуючи емоційні, філософські та культурні значення. Композиція таким чином перетворюється на просторову розповідь про взаємини людини й часу, у якій сплітаються особисте і колективне, миттєве й вічне.

КОМПОЗИЦІЙНЕ, СТИЛЬОВЕ ТА ТЕХНІЧНЕ РІШЕННЯ

ЖИВОПИСНИЙ ПОЛІПТИХ. Полотно, акрилова фарба. 150 x 150 см.

Композиційне рішення. Дипломний проект «Сутність часу» реалізовано у форматі поліптиху. Цей проект побудований на принципі збалансованого візуального ритму, що досягається за рахунок гармонійного поєднання основного великого полотна та допоміжних частин композиції. Основне полотно розміром 90×90 см. Така структура дозволила організувати композиційний ритм навколо головного візуального вузла, виконує роль центрального фокусу, що притягує погляд глядача. Додаткові полотна різного формату розташовані асиметрично, створюючи динамічний простір, де кожен фрагмент має власну семантичну вагу.

Композиція не прагне до симетрії, натомість використовує навмисне зміщення вагових акцентів та фрагментарність, що підсилює ідею часу як нелінійного, багатовимірного явища. Усі елементи поєднуються в єдине ціле завдяки спільному ритму, об'єднаному кольором, формою та напрямками ліній.

У композиції переважають абстрактні структури, що відображають ідею часу як нелінійного процесу, де фрагменти досвіду і спогадів накладаються один на одного.

Стилістичне рішення. Стилїстика твору «Сутність часу» базується на гармонійному поєднанні елементів формалізму та кубізму. Композиція побудована з використанням геометризаних форм, контрастних площин та абстрактних елементів, які формують складну візуальну мову. Образи спрощені до символів, що дозволяє глядачу інтерпретувати побачене згідно з власним досвідом. Об'ємні форми, лінії і площини взаємодіють, утворюючи складні просторові співвідношення. Цей підхід дозволяє створити ефект внутрішньої багатовимірності і структурувати візуальний час як інтелектуальну категорію.

Особливу роль відіграють **графічні елементи** — годинникові механізми, стрілки, лінійні вектори, що не тільки організовують простір, а й задають внутрішній ритм композиції. Вони стають своєрідною візуальною мовою, за допомогою якої передається зміст — механічність, точність, водночас ілюзорність часу.

Колористичне рішення. Кольорова гама роботи базується на контрастному зіставленні теплих і холодних кольорів, що дозволяє досягти просторової глибини та емоційної напруги. У палітрі домінують охристо-коричневі, теракотові, бірюзово-зелені, сині та сірі відтінки. Центральний образ виконаний у відтінках червоного, що не лише візуально вирізняє його з-поміж інших елементів, але й додає композиції експресивності, вказуючи на драматизм та внутрішній конфлікт.

Баланс кольорів досягається за рахунок чергування теплих і холодних зон, де теплі охри пом'якшують графічну різкість чорних і темно-синіх акцентів. Колористичне рішення підпорядковане не лише естетичним, а й концептуальним завданням — кольори тут працюють як метафори емоцій, часу, напруги й спокою. Така палітра формує атмосферу внутрішнього діалогу, роздуму та пошуку гармонії.

Технічне рішення. Перший етап роботи — підготовка основи та перенесення композиційного малюнка на полотно. На другому етапі створення графічної основи композиції акрилом чорного кольору. На слідуючому етапі тонування всієї площини у складний охристо-коричневий колір з метою створення теплої, "живої" підкладки. Далі послідовні локальні заливки великих площин, починаючи з фону і рухаючись до фігуративних елементів. В роботі використовуються напівпрозорі градієнти, а також техніки штрихування та штампування для збагачення фактурності. На завершальному етапі додаються акценти та деталізація годинникових механізмів, які підсилюють загальне враження складності часу як

явища. Особлива увага приділяється розробці центрального образу, та гармонії полотен загалом.

Візуальна структура поліптиху побудована так, що кожен глядач, розглядаючи окремі елементи, має змогу інтерпретувати побачене через власний досвід — згадати, осмислити, уявити. Таким чином, твір працює не як ілюстрація певного сюжету, а як простір для емоційної та філософської рефлексії про сутність часу.

СКЛАД ПРОЕКТУ

До складу проекту входить:

- дипломна записка (45 стр.)
- фрескізи (великий ескіз роботи, 150 х 150 см.)
- поліптих (шість полотен загальним розміром 150 х 150 см.)
- проектна частина (планшет з перспективою та підписом)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архетип часу в юнгіанському аналізі. URL: <https://jungiananalysis.org.ua/archetypes-of-time>
2. Бердяєв М.О. Філософія вільного духу. Роздуми про час. URL: https://berdyaev.com/berdyaev/berd_lib/1918_time.html
3. Візуалізація часу в сучасному мистецтві. Український арт-журнал "Образ". 2022. URL: <https://obrazmagazine.com.ua/time-in-art>
4. Гастон Башляр. Інтуїція миті. 2004. Пер. з фр. О. Погорілого. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Basliar/Intuitsiia_myti
5. Гуссерль Е. Феноменологія внутрішнього часу. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/husserl-time/>
6. Да Вінчі Л. Нотатки про пропорції й рух. URL: <https://davinci.notatky.ua>
7. Енциклопедія символів: час. URL: <https://symbolencyclopedia.com.ua/time>
8. Живопис часу: від символізму до абстракції. URL: <https://modernartarchive.org.ua/time-in-modern-art>
9. Карлос Швебель. Плин часу в графічній серії "Тіні пам'яті". Каталог виставки. URL: <https://schwebel.artarchive.org.ua/shadows-of-memory>
10. Магритт Р. Зображення невловимого. URL: <https://www.moma.org/artists/3702>
11. Мистецтво моменту: японська естетика "ма". URL: <https://nipponica.jp/aesthetics-of-ma>
12. Пітер Брейгель. Час і народна культура. URL: <https://wikiart.org/uk/peter-bruegel-old>
13. Рене Магритт: парадокси видимості та філософія миті. URL: <https://magrittefoundation.com.ua/time-as-metaphor>
14. Сальвадор Далі. Розпад часу. URL: <https://www.wikiart.org/uk/salvador-dali/the-persistence-of-memory-1931>

15. Семантика кола як символу вічності. URL: <https://semantyka.org.ua/kolo-i-vichnist>
16. Символіка годинника в мистецтві. URL: <https://symbolworld.com.ua/godynnyk-u-mystectvi>
17. Символіка кола, спіралі та піску в образотворчому мистецтві. URL: <https://mystetstvo.simvolika.com.ua/kolo-spiral-pisok>
18. Сутність символу у візуальній культурі. Стаття. URL: <https://artstudiesjournal.org.ua/time-symbols-in-art>
19. Сучасні інтерпретації часу у візуальній комунікації. URL: <https://visualculture.in.ua/time-in-new-media>
20. Теорія кольору і сприйняття часу. URL: <https://kolir.pereklad.org.ua/kolor-i-chas>
21. Хайдеггер М. Час і буття. Переклад С. Йосипенко. 2019. URL: <https://philosophy.ua/texts/martin-heidegger-chas-i-buttia>
22. Характерні техніки зображення плинності у графіці XX століття. URL: <https://visualgraphica.ua/techniques/time-in-graphics>
23. Хронотоп у мистецтві XX століття. URL: <https://www.artspace.org.ua/khronotop-v-suchasnomu-mystectvi>
24. Час як метафора в живописі. URL: <https://artsymbols.com.ua/metafora-chasu-v-zhyvopysi>
25. Ю.І. Ковалів. Літературознавча енциклопедія. Час, хронос, кайрос. URL: <https://archive.org/details/literaturoznachat1>

АЛЬБОМ ІЛЮСТРАЦІЙ

Іл. 1. Сальвадор Далі. Постійність пам'яті. 1931. полотно, олія
Музей сучасного мистецтва, Нью-Йорк

Іл. 2. Пабло Пікассо. Жінка, що плаче. 1937. полотно, олія
Сучасна галерея Тейт

Іл. 3. Пабло Пікассо. Портрет Дори Маар (*Portrait of Dora Maar*). 1937.
Полотно, олія. Приватна колекція

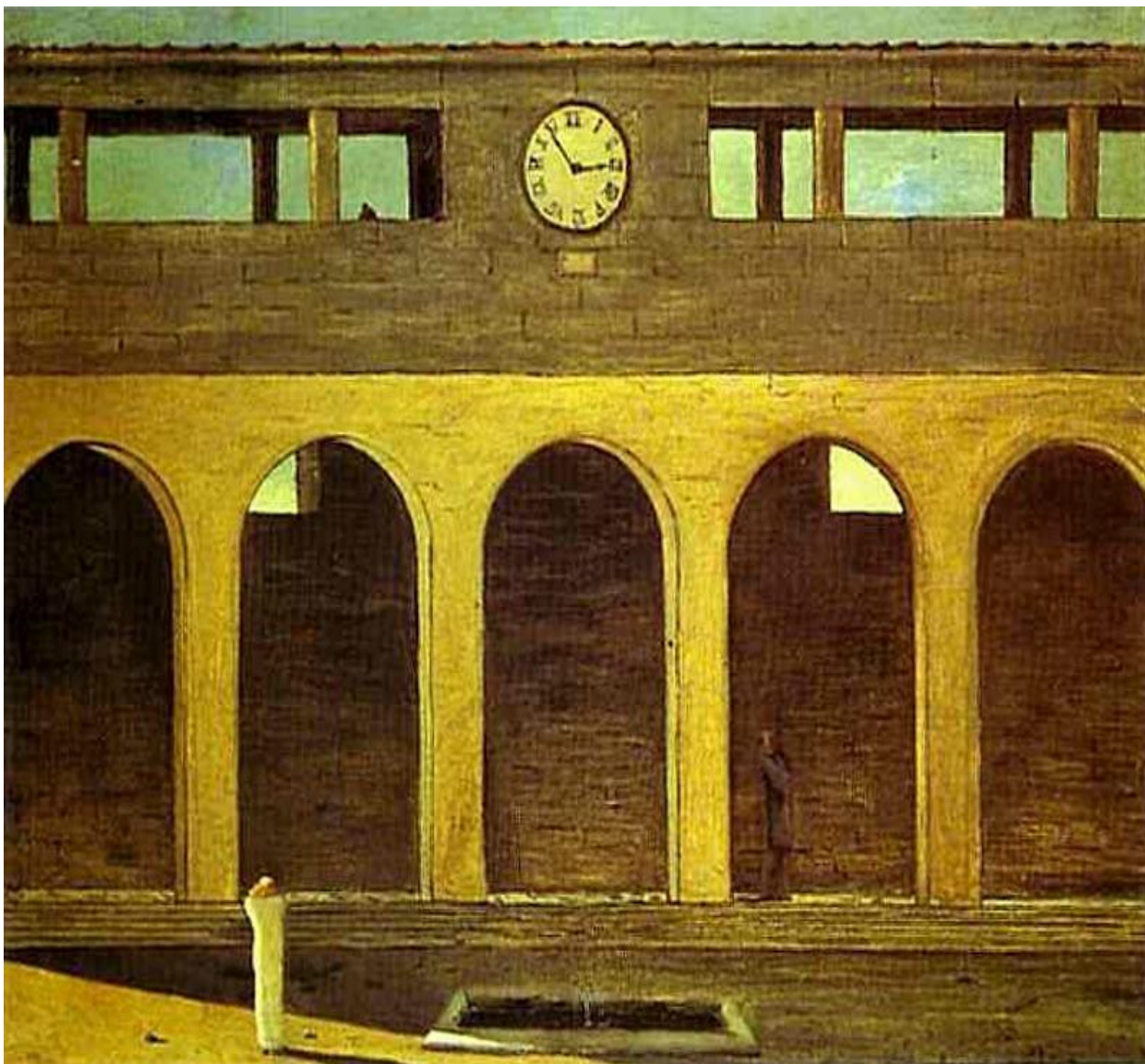

Іл. 4. Пабло Пікассо. Жінка з годинником. 1932. полотно.
Приватна колекція

Іл.4.

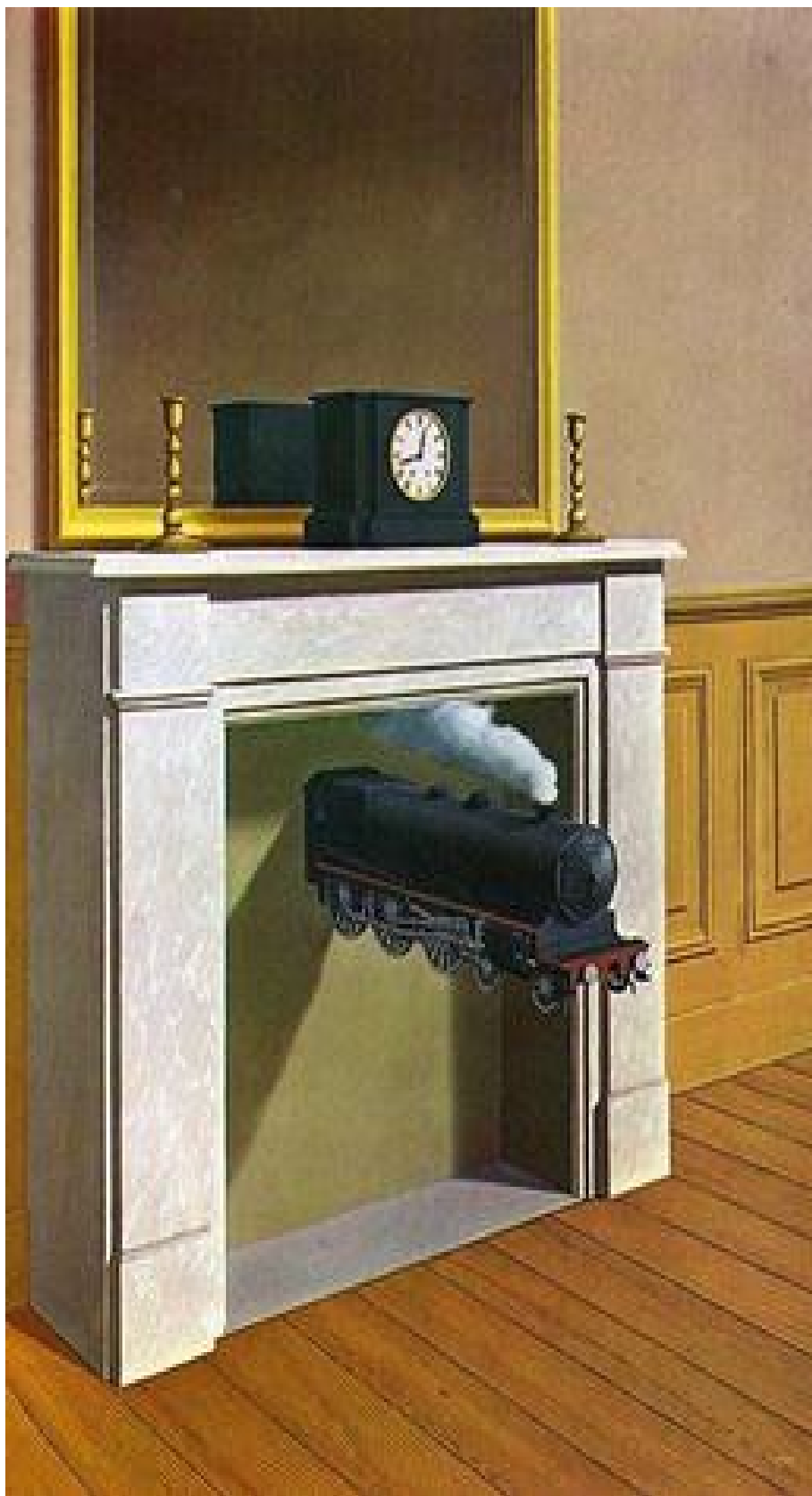
Іл. 5. Джорджо де Кіріко. Таємниця і меланхолія вулиці. 1914. полотно, олія
Приватна колекція

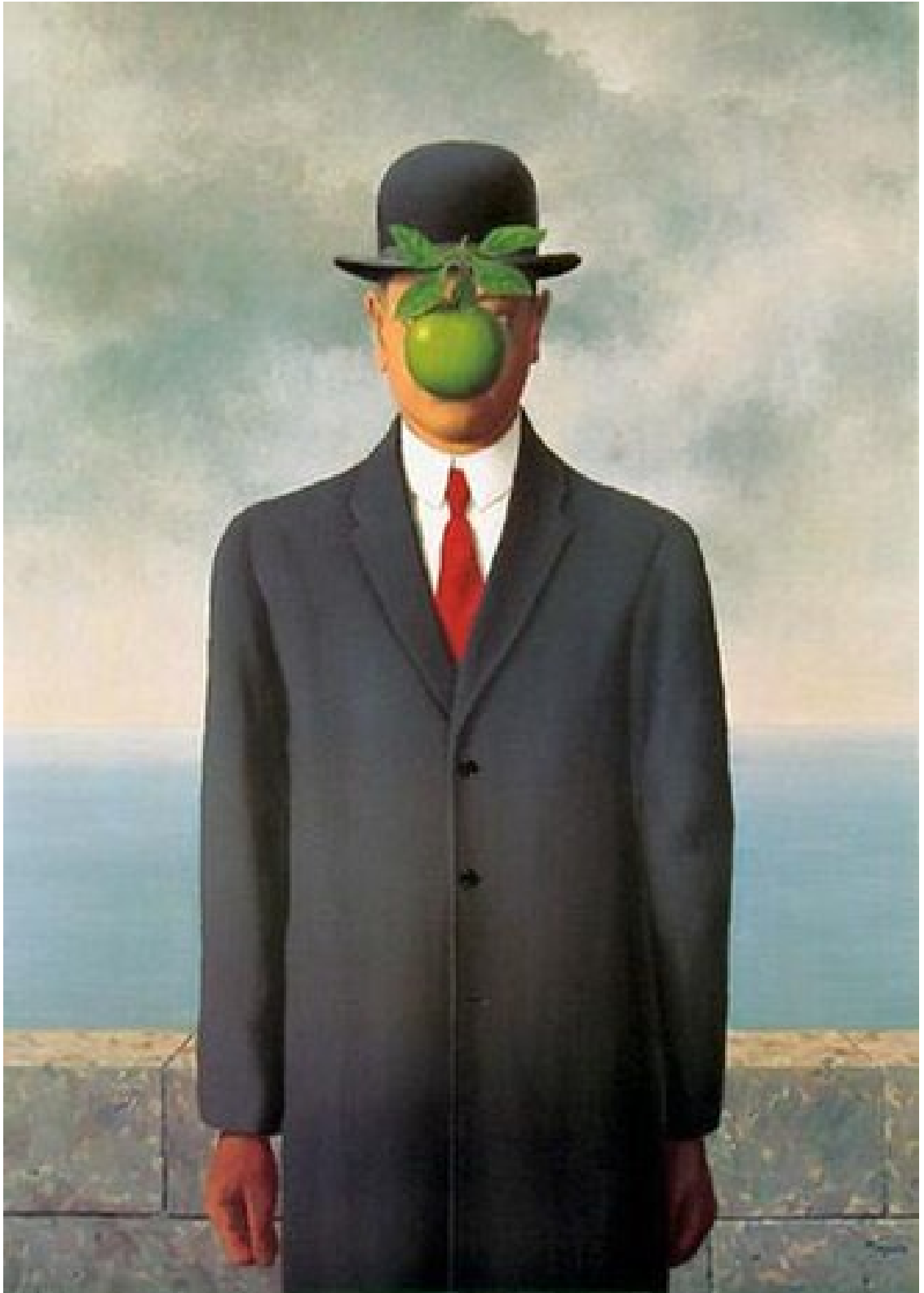
Іл. 6. Джорджо де Кіріко. Загадка години. 1911. полотно, олія
Приватна колекція

Іл. 7. Джорджо де Кіріко. Туга за нескінченним. 1911-1913. полотно, олія
Нью-Йоркський музей сучасного мистецтва

Іл. 8. Рене Магрітт. «Time Transfixed». 1938. полотно, олія
Art Institute of Chicago

Іл. 9. Рене Магрітт. «Син людський». 1964. полотно, олія
Приватна колекція

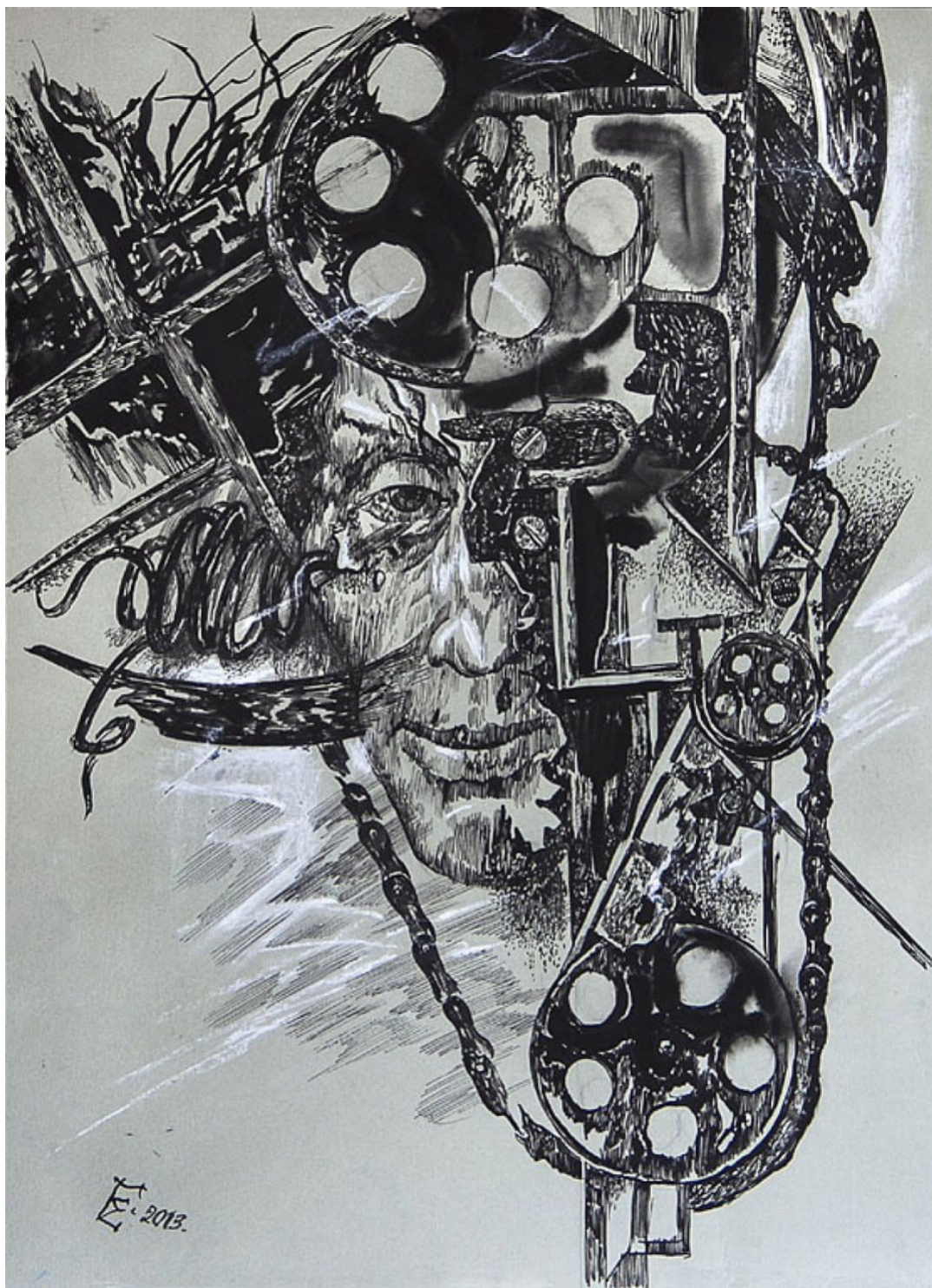

artbibliothek.ru

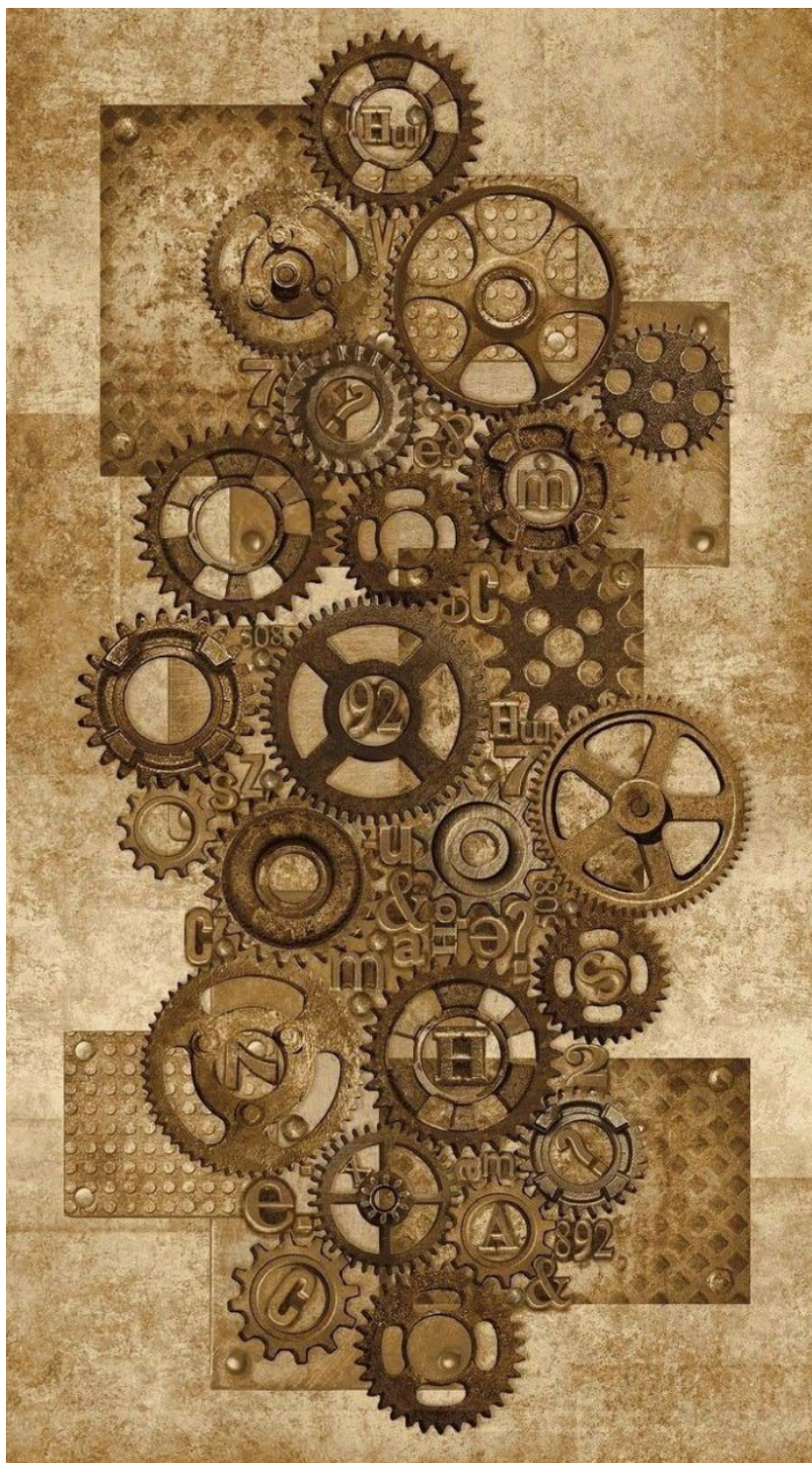
Іл. 10. Фернан Леже. Місто. 1919. полотно, олія
Нью-Йоркський музей сучасного мистецтва

Іл. 11. Марк Ротко. Yellow, Pink and Lavender on Rose. 1950. полотно, олія
Приватна колекція

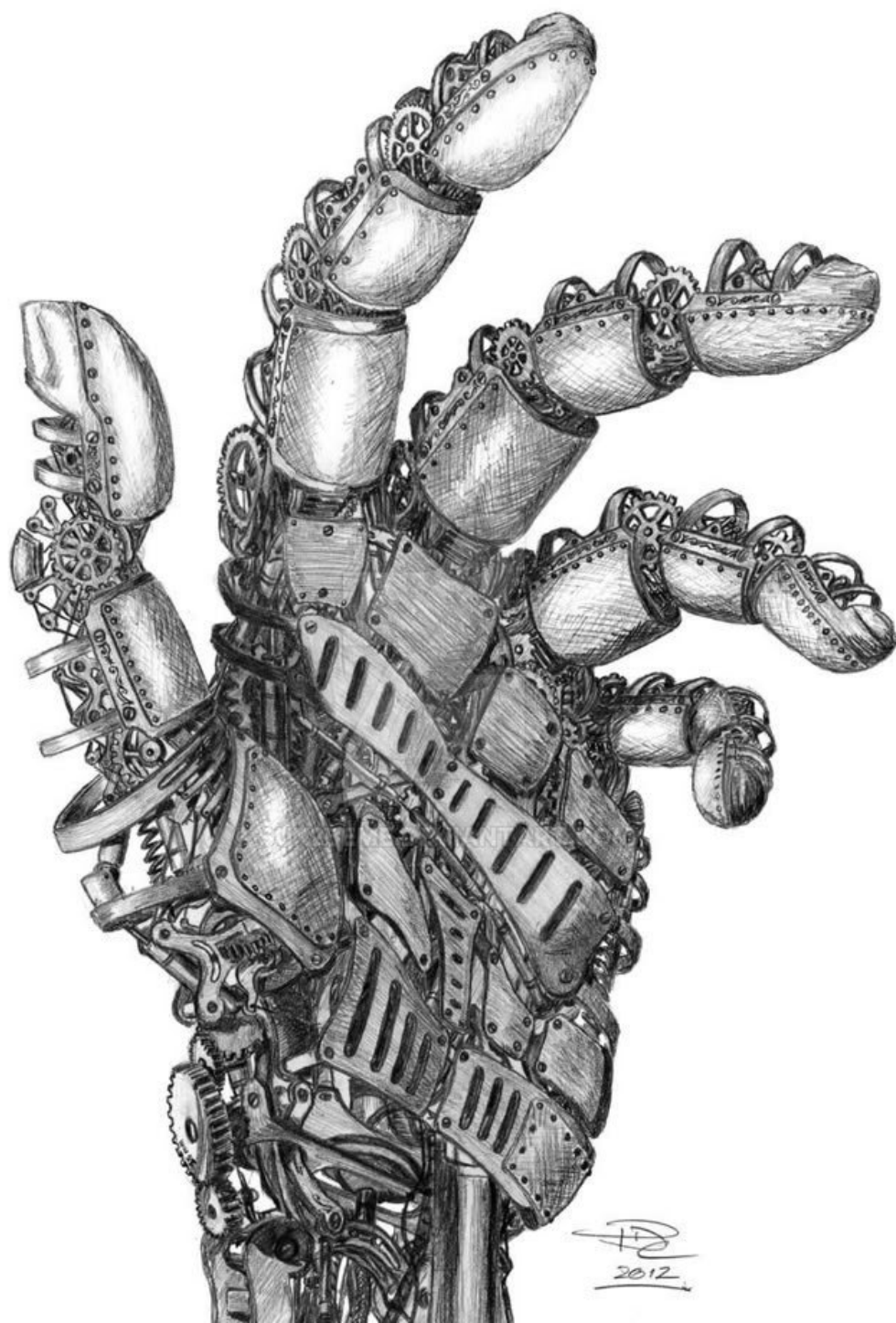
Іл. 12. Робота сучасного автора

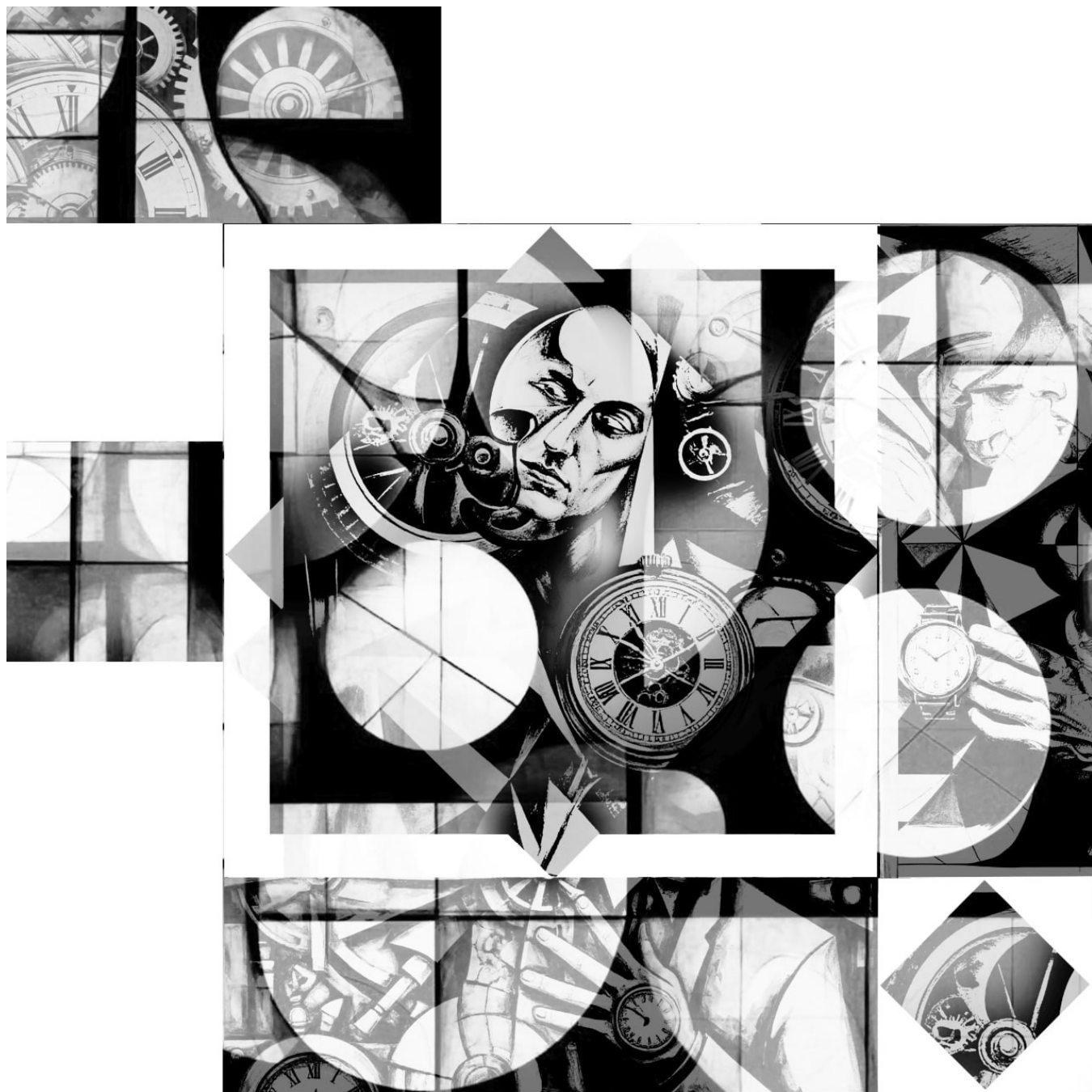
Іл. 13. Робота сучасного автора

Іл. 14. Робота сучасного автора

Іл. 15. Робота сучасного автора

Іл. 16. Дмитро Потягайло. Ескіз дипломного проєкту «Сутність часу». 2005

Іл. 17. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 18. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 19. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 20. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 21. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 22. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 23. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005

Іл. 24. Дмитро Потягайло. Дипломний проєкт «Сутність часу». 2005